

Onuragarria litzateke emakume langileentzat soldata duina?

Ehungintzaren eta zapatagintzaren hornidura-kateen
erreferentziazko soldata duina genero-ikuspegitik

Dokumentuaren egilea: Christa Luginbühl
Arropa Garbia Kanpainak eta Public Eye-k editatuta
2019ko abendua

Arropa Garbia
Kanpaina

Clean Clothes
Campaign

Public Eye

Onuragarria litzateke emakume langileentzat soldata duina?

Ehungintzaren eta zapatagintzaren hornidura-kateen erreferentziazko soldata duina genero-ikuspegitik

Christa Luginbühl-ren informazio-dokumentua

Arropa Garbia Kanpainak eta Public Eye-k editatuta, 2019ko abendua

Egilea:

Christa Luginbühl, Public Eye-ren zuzendarikide nagusia. Public Eye da Suitzako AGK-ren erakunde anfitrioi. Egileak koordinatzaile-lanak egin zituen Suitzako AGK-n 2008tik 2016ra bitartean, eta arreta eman zien soldata duinari eta sozialismo osteko Europako arroparen eta oinetakoen herrialde ekoizleei.

Esker onak:

- Anannya Bhattacharjee, Asia Floor Wage Aliantzaren nazioarteko koordinatzailea, India
- Natalie Benelli doktorea, Haute école de travail social et de la santé | EESP | Lausana - HES-SO, Suitza
- Anne Bienias, AGK-ren Nazioarteko Bulegoko soldata duinaren koordinatzailea
- Frieda De Koninck, Arropa Garbia Kanpainaren Europako koordinatzailea
- David Hachfeld eta Elisabeth Schenk, Public Eye/AGK Suitza
- Artemisa Iarja, ikertzailea, Albania
- Oksana Dutchak, Gizarte eta Lan Ikerkuntza Zentroa, Kiev, Ukraina
- Petra Kohler, Gizonen eta Emakumeen Berdintasunerako Bulegoa, Zürich Kantonamendua, Suitza
- Jeroen Merk doktorea, ikerkuntzako ofiziala, Edinburgoko Unibertsitatea, Eskozia
- Dominique Muller, politika-zuzendaria, Labour Behind the Label, EB
- Bettina Musiolek doktorea, Arropa Garbia Kanpainaren Europako hego-ekialdeko koordinatzailekidea
- Ashim Roy, India
- Stephanie Seguino katedraduna, Ekonomia Saila, Vermont-eko Unibertsitatea, AEB

Arropa Garbia Kanpaina

Postbus 11584

1001 GN Amsterdam

Herbehereak

Telefono-zenbakia: +31 20 412 27 85

info@cleanclothes.org

Public Eye

Dienerstrasse 12, Postfach

8021 Zürich

Suitza

Telefono-zkia: +41 44 2 777 999

kontakt@publiceye.ch

LABURPEN EXEKUTIBOA

Arroparen eta oinetakoen munduko industria, hein handi batean, emakumeen lanaren eraginpean dago, haiek egiten baitute haren munduko lan-zamaren % 80. Gaur egun, soldata duinari buruzko eztabaidak aukerak zein arriskuak dakarzkie industria horretan lan egiten duten milioika emakumeri. Soldata duina funtsezko giza eskubide ahalduntzaile bat da; beraz, emakume langileen lan-egoera hobetzeko ez ezik, beren gaitasun guztiak gauzatzeko aukera dakarkien testuinguru bat sortzeko tresna baliagarria da. Hala ere, erreferentziazko soldata duin txikiagia ezartzen bada, baliteke emakumeen oraingo egoera finkatzea: pobreziarekin lotuta, genero-ondorio askori aurre egin behar diete, eta lan-zama handia hartu behar dute beren gain, zaintza-lanak ere bai. Gainera, diru-sarrera urriek eragindako erronkez arduratu behar dira. Ondorioz, aparteko orduak egin, hainbat lan hartu eta elikagairik merkeenak bilatu behar dituzte. Horrek guztiak beren denbora osoa kentzen die. Hortaz, dokumentu honetan argudiatzen denez, oso garrantzitsua da soldata duinari buruzko hizketak genero-ikuspegia jasotzen duen estrategia bat hartzea. Halaber, estrategia horrek soldata duina kalkulatzeko metodologiari eta hura ezartzeko neurriei dakarzkien ondorioei heldu behar zaie.

Oso erabiliak diren bi kalkuluren –Anker Metodologia eta Asia Floor formula– alderaketa oinarri hartuta, dokumentu honetan argudiatzen denez, soldata duina genero-ikuspegia kontuan hartuta kalkulatzeko hiru faktoreri heldu behar zaie. Lehenik eta behin, elikagaien saskiak zenbait aldakuntzarako aukera eta marjina eman beharko lituzke, ahalik eta preziorik txikienean eraginpekoa izan beharrean. Bigarrenik, gizarteak emakumeengan dituen itxaropen espezifikokoak *familiaren* definizio zabalagoan jaso beharko lirateke, etxetik haratagoko zaintza-sareak barne hartzen dituenen. Gizarte-azpiegitura antolaturik ez duten estatuetan bereziki garrantzitsua da hori, non, oro har, emakumeek hartzen duten bere gain senide nagusien edo gaixoen zaintza, etxe berean bizi gabe sarritan. Hirugarrenik, hain zuzen ere emakumeek etxeko lan horiek egitea espero duenez gizarteak, ezinbestekoa da soldata duinak ordaindu gabeko zaintza-lanak barne hartzea: kobratzen ez duen zaintzaileak, seme-alabak eta beharrak dituzten senideak zaindu behar dituenak, bere oinarrizko beharrak estali behar ditu ere bai. Horrek esan nahi du egoki aukeratu behar dela soldata duina zenbatesteko erabiltzen den soldatako langilearen eta soldataren mendeko pertsonaren arteko proportzioa, ez, ordea, etxe arrunt baten tamainaren eta laneko parte-hartze indizeen alderaketa soilean oinarrituz. Oinarrizkoa da generoaren arabera lan-banaketak aztertzea eta lan ordaindu eta ez ordaindu zatikatzea, bai eta beren bitartez onartzen diren gizarte-itxaropenak eta nahiak ere. Emakume langileen gaitasun guztiak bultzatzea ardatz hartzen duen soldata duinaren ikuspegia lagungarria izan daiteke emakumeen eta gizonen arteko lan-banaketari buruzko eztabaida zabalagoari ekiteko behar den testuingurua sortzeko.

Soldata duina zenbatesteko jardunari helduta, ohartzera eman behar da hurbilketa tekniko batek ez duela soldataren hazkuntza handirik lortuko laguntzarik gabe. Soldatari eta produkzio-kateen kostuen banaketari buruzko eztabaidak, berez, gai politikoak eta dinamikoak dira argi eta garbi. Horregatik, gaiari ikuspegi politikotik heldu behar zaio ere bai. Ondorioz, erreferentziazko soldata duina ezin da tokian toki eta modu isolatuan ezarri. Nazioartean egin behar da zenbatespena, produkzioaren nazioarteko izaera eta munduko produkzio-kateen dinamika komertzialak islatu ditzan.

Azkenik, soldata duinaren zenbatespena ekintza zehatzekin gauzatzeko, funtsezkoa da markek soldata duina bermatzeko konpromiso publikoa beren gain hartzea, eta hura ezartzeko kronograma zein aurrekontua prestatzea ere bai. Emakume langileentzako eta beren familiarentzako soldata duin nahikoa lortzeko beharrezkoa den soldata-hazkuntza

handia lortzea dago, txikizkako salmentaren prezioak handitu edo marken eta bitartekarien etekinak aldatu behar izan gabe ere bai; baina hori lortzeko aukera bakarra da prezioak neurritz ezartzea, puztu gabe. Horretarako, tarifak ezartzeko eta prezioen eskaladako eredu estandarrak aldatu behar dira, produkzio-kateetako marjina finkeen araberakoak direnak.

Arropak eta oinetakoak: emakumeen lanean oinarritutako industria

Lanaren Nazioarteko Erakundeak (LANE) ohartarazi duenez, «munduko hornidura-kateen bitartez azpikontratazioak hedatzea faktore erabakigarria izan da enplegua handitzeko, bereziki, garapen bidean dauden herrialdeetan, eta ebidentzia bereziak izan ditu lan intentsiboko industrietan lan egiten duten emakumeen lan-aukeren hazkuntzan, hala nola ehunkien eta nekazaritzako elikagaien industrietan».¹ Izan ere, ehunkien eta oinetakoen industriak enplegua sortzen du mundu osoan, eta lagungarria izan da milioika emakume lan-merkatu formalean nahiz informalean sartzeko. Gutxi gorabehera 60-75 milioi langilek egiten dute lan ehunkien, arropen eta oinetakoen industrian², munduko hornidura-kateekin lotutako 453 milioi enplegu³ inguruen zati handi bat. Emakumeen partaidetza-indizea oso handia da. Arropa Garbia Kanpainak (AGK) kalkulatu duenez, ehunkien industriako enplegatuen % 80 inguru emakumeak dira.⁴ Ehunkien eta oinetakoen industriaren bereizgarria da lan-akordio formal eta erdiformalen ehuneko handia duela, eta, ondorioz, ekonomia oparo, gris eta goibela ere baduela. Hala, sektore horietako balio-kateetako benetako enpleguen kopurua handiagoa izango da agian. Gainera, estatistikek egituraz gutxien dute arroparen eta oinetakoen industriak barne produktu gordinari (BPG) eta esportazioei egiten dien ekarpena. Zehazki, jarduera komertzialen balio erantsia txikia da zenbait sistemetan, hala nola HPA sisteman Europan⁵ eta antzeko merkataritza-planetan, soldata txikien truke egindako lanen kostuak baino ez baititu barne hartzen.⁶

Erosle globalek bultzatutako balio-kateetan oinarritu ohi da ehunkien eta oinetakoen industria, non «txikizkariak eta marka komertzialek hartutako erabakien eraginpean dauden ekoizleak»⁷. Erosle gehienek atzerrira daramate produkzioa eta soldata txikiak dituzten herrialdeetan jarduten duten ekoizle independenteei azpikontratatzeko diete. Industriaren barruan aldaketa nabariak egin badira ere –negozio-eredu berriak ahalbidetzen ari den digitalizazioa barne, hala nola ekoizpen-fabriketatik zuzenean kontsumitzaileengana doazen kontinentearteko hornidura kanalak–, erosleek bultzatutako hornidura-kateak nagusi dira oraindik. Beraz, erosleen jokabideak eragin handia du, eta hornidura-erabakiek ondorio zuzenak dituzte langileengan, Merkataritza eta Garapenari buruzko Nazio Batuen Konferentziak (MGNBK) 2013ko Mundu Inbertsioko Txostenean nabarmendu zuenez: «Hornitzaileei ordaintzen dizkieten prezio txikiak kostuak murrizteko presioa eragiten diote hornidura-kateari, eta horrek soldata murrizteko presioa eragin dezake ere bai».⁸ LANEk hauxe azpimarratu zuen: «Soldatek eta lanorduek eroslearen eta hornitzailearen erosketa-baldintzen eragina jasotzen dute ere bai, eta horrek agerian uzten du bi kideren arteko negoziazio-posizioa asimetrikoa dela eta erosleek hornitzailez aldatzeko boterea dutela. Beharbada, eroslearen eta hornitzaileen artean negoziatutako prezioek ez dituzte gastuak estaliko. Baldintza

¹ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 17. or.

² Zenbatespenak aldatzen dira iturrien arabera. 60-75 milioi enpleguen zenbatespena egin zuen Arropa Garbia Kanpainak 2014an <https://cleanclothes.org/resources/publications/factsheets/general-factsheet-garment-industry-february-2015.pdf/view>

³ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 18-19 or., 2013. urteko zenbatespena

⁴ <https://cleanclothes.org/issues/gender>

⁵ Hobekuntza pasiboko araubidea (HPA) plan komertzial bat da, eta, haren bitartez, aurrez murriztutako produkzio-gastuak esportatzen dira koadratzeko eta kontrolpean izateko, zergarik gabe berriz inportatu baino lehen. Ehunkien eta oinetakoen ekoizpena HPA planekin aritzen da Europako herrialde gehienetan.

⁶ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 9. or., <https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>

⁷ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 7. or.

⁸ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 21. or.

horiekin, hornidura-katearen amaieran doitu daitekeen aldagai bihurtzen dira soldatak, eta, presio lehiakorren ondorioz, soldatak txikiagoak dira eta lanorduen kopurua handitzen da».⁹

Lan-baldintza prekarioak ohikoak dira ehunkien eta oinetakoen industrian, non enplegu-planak ahulak¹⁰ eta soldatak oso-oso txikiak diren, biak termino absolutuetan eta beren ekonomietako beste sektoreen manufakturari helduta. Zenbait herrialdek ezohiko arauak ezarri dizkiote ehunkien eta oinetakoen industriari, AGK-ren «Labour on a Shoestring» (lana aurrekontu estuarekin) txostenean jaso denez. Mazedonian, adibidez, ehunkien eta oinetakoen industriako langileentzako ezarritako gutxienerako soldata izan zen (163 €/hil) herrialdean legez ezarritako gutxienerako soldataren % 89 (145 €/hil). Serbiar Errepublikan, ordea, legez ezarritako gutxienerako soldataren (189 €/hil) % 86an (164 €/hil) ezarri zuten, eta Bosnia-Herzegovinako Federazioan, bestalde, legezko gutxienerakoaren (157 €/hil) % 76an (112 €/hil) bakarrik.¹¹

LANEk 2016an nabarmentzera eman zuenez, «ehunkien eta oinetakoen sektorean arazko gutxienerako soldatak oso txikiak izan ohi dira herrialde hornitzaileetan, eta ez dituzte langileen eta beren familien beharrak asetzen»¹²; eta, «milioika emakumek enplegu ordainduak eskuratu badituzte ere, soldata txikiak eta lan-baldintza arriskutsuak bereizgarriak izan dira industrian, eta, horien ondorioz, zorigaitzoko istripu industrialak gertatu dira; esaterako, Rana Plazako eraikinaren behea jotzea, 2013an; hori izan da adierazgarriena».¹³ Lantoki arriskutsuez gain, diskriminazioak eta indarkeriak eragin handia dute egun. Sarritan, emakumeek genero-indarkeriari aurre egin behar diete beren lantokietan edo bertarantzko bidean. Indarkeria horrek barne hartzen ditu ahozko irainak, jazarpen fisikoa eta sexuala eta bortxaketak ere bai.¹⁴ Emakumeak askoz maizago astintzen badituzte ere, indarkeriak eta diskriminazioak industrian lan egiten duten gizonei eragiten diete ere bai¹⁵. Beren egoitza-estatus ahula dela medio, emakume langileen esplotazioa nahiko ohikoa da. AGK-k hauxe esan zuen horri buruz: «Gero eta handiagoa den lan-migratioko industria global kudeatu baten parte dira ehunkien langile emigranteak. Industria horrek, askotan, hornidura-kate luzeak eta konplexuak ditu tartean, enplegu-emaelearen eta enpleguaren arteko harreman normalak iluntzen dituztenak. Aldi berean, langile emigrante gehienak lege-esparru grisetan bizi dira, non, beren langile-estatusaren eta -nortasunaren ondorioz, etengabeko ziurgabetasunarekin bizi diren legeari eta ekonomiari dagokienez. Gobernuen politikak immigrazioaren eta lanaren arloetan funtsezkoak dira egoera hau sortzeko: langile ugari, beren lege-estatusa dela medio, ez dute erriatarik sortzen eta ez dituzte beren eskubideak aldarrikatzen; eta lege horien eraginez, halaber, langileen multzo bat esklabotza modernoaren legezko baldintzapean bizi dira».¹⁶

Azken lau hamarkadetan, gero eta herrialde gehiagok ekin diote arroparen eta oinetakoen merkatu globalean lehiatzeari, eta horrek gehiegizko hornidura globala eragin du. Sortu den merkatu basati horretan, arroparen eta oinetakoen prezioa etengabe jaisten ari da. «Merkeenaren biziraupena» herrialde ekoizleen eta kontsumoko merkatuen eredu bihurtu

⁹ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 22. or.

¹⁰ Hau da, piezakoan ordaindutako soldatak, epe laburrerako kontratuak, norbere konturako plan inposatuak, zeharkako enpleguak enplegu-agentzien eta lan-kontratatisten bitartez, etab.

¹¹ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 13. or.,

<https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>

¹² Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 21. or.

¹³ Gizalegezko lana munduko hornidura-kateetan, IV. txostena LANE LNK 105. saioa, 2016, 35. or.

¹⁴ Fair Wear Foundation, Resource Kit on gender-based violence <https://www.fairwear.org/news/resource-kit-gender-based-violence-now-online/>

¹⁵ «Violence Against Women and Men in the World of Work», Asia Floor Wage Aliantza, 2018-6-4

<https://asia.floorwage.org/workersvoices/reports/violence-against-women-and-men-in-the-world-of-work/view>

¹⁶ <https://cleanclothes.org/issues/migrants-in-depth>

da. Beste herrialde batera mugitzearekin mehatxu egitea nahikoa izan ohi da herrialde ekoizleetako gobernuen lan- eta merkataritza-politikek munduko erosleen itxaropenekin eta eskakizunekin bat etor daitezten. Praktikan, eskubide sindikalak bortizki mugatzea ekar dezake horrek, edo legezko gutxieneko soldata bizirauteko behar den gutxienekoaren azpitik ezartzea ere bai, batzuetan, inflazioarekin bat eginez berrikusi gabe.¹⁷

Testuinguru horretan, ez da harrizkekoa soldata duinari buruzko debateak eta konpainia multinazionalei zuzendutako presioak ugaritu izana azken hamar urteetan. Ehunkien eta oinetakoen industriaren lan-baldintzak prekarioak izan dira azken bi hamarkadetan, eta 2008ko krisi finantzario globalak ageriko eta berehalako inpaktuak izan zituen langileengan, hala nola enplegu-galera¹⁸, bai eta ezkutuko ondorio iraungarriak ere, ekonomiaren ahulezia eta langileen erresilientzia finantzariorik eza areagotu zituztenak: elikagaien prezioek gora egin zuten, eta horrek ondorio lazarriak izan zituen diru-sarrera urriko etxeetan, beren diru-sarreraren zati handi bat janarian gastatu behar zutelako; janariaren kalitateaz eta kantitateaz arduratu behar ziren langileak eta hainbat txosten kezkarri plazaratu ziren, zeinen arabera, ehunkien industriako hainbat emakume langile fabriketan zorabiatu ziren, malnutrizioa eta osasun-arazoak zirela eta. AGKren 2013ko txosten batek adierazi zuenez, Kanbodiako ehunkien hainbat emakume langile malnutrizio klinikoa zuten eta 1598 kaloria baino ez zituzten hartzen egunero.^{19 20} Ehunkien langile anitzek zorrak egin zituzten, oinarrizko behar gehienak asetzeko gai ez baitziren. Bosnia-Herzegovinako oinetakoen sektoreko langile batek AGK-ri 2016an kontatu zionez, bere hileko batez besteko soldata 215 euro zen, eta bere hileko batez besteko oinarrizko gastua, ordea, 204 euro. Gastu horrek barne hartzen zituen bere familiarentzako elikagaiak eta elektrizitatearen eta uraren 51 euro: bere soldata ez zen nahikoa oinarrizko hiru gastu horiek estaltzeko.

Lan-baldintza prekarioak, bereziki emakumeentzako, kezkarriak dira arropak eta oinetakoak ekoizten dituzten herrialde denetan, Mazedonian, Bosnia-Herzegovian eta Albanian nahiz EB-ren estatu batzuetan ere bai, hala nola Errumanian eta Bulgarian. Industriaren dimentsioa dela medio, milioika langileren eta beren familien bizitza hobetzeko ahalmena izugarria da, lan-baldintzak hobetuz gero.

Emakume langileek hainbat zamari aurre egin behar diete

Enplegu ordainduak eskuratuz gero, aukera gehiago izan ditzakete emakumeek; baina soldata pobreak kobratzen badituzte, horren inpaktua negatiboa izango da, eta, pobreziatik irteteko aukera ekarri beharrean, betebeharrak ugarituko dizkie. Soldata

¹⁷ «Stitching a Decent Wage Across Borders», J. Merk, CRL/AFW, 2009, 30-35. or.

¹⁸ LANE GDFTCLI/2014, Wages and working hours in the textiles, clothing, leather and footwear industries, 2. or.: «Ehunkien, Arroparen eta Larruaren Langileen Nazioarteko Federazio (EALLNF) zaharrak iragarri zuenez, ehunkien, arroparen eta oinetakoen 8.000 ekoizpen-unitate inguru itxi ziren 2008az geroztik. Horren ondorioz, 11 milioi enplegu eta epe laburrerako 3 milioi lan galdu ziren mundu osoan».

¹⁹ «Shop 'til they drop: Fainting and Malnutrition in Garment Workers in Cambodia», <https://cleanclothes.org/resources/national-cccs/shop-til-they-drop>

20

Asia Floor Wage Aliantzaren Auzitegi Nazional guztien laburpen-txostena, 2016, <https://asia.floorwage.org/resources/tribunal-verdicts/synthesis-report-of-all-the-national-peoples-tribunals/view>, 16-19. or.

²¹ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 18-19. or., <https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>21. or.

txiroetatik eratorritako zama espezifikokoak dira: hainbat enplegu eskuratu beharra; zaintza-lan ez ordainduz arduratu beharra, zenbait familiatan beren senideekin batera bizitzeko aukerarik izan gabe lan-betekizun ordaindu eta ez ordainduengatik nahiz mugikortasun-mugengatik; ikaragarriko denbora-pobrezia eta ingurune diskriminatzaileak jasan behar izatea, lantokian zein gizartean bertan.

Zenbait ikerketatan²² AGK-k adierazi zuenez, soldata txiki-txikiek sortutako soldata-pobrezia aurre egiten diote emakumeek: aurrera egiteko estrategien tarte zabalaren barruan, emakume langileek bigarren lan bat hartzen dute, fabrikako lanaz gain, txanda anitz egiten dituzte aparteko orduak egiteko eta, bereziki sozialismo osteko Europako herrialdeetan, nekazaritan aritzen dira, beren mantenuaren ezinbesteko zatia baita hura. Adibidez, Mazedoniako zenbait fabrikako jabeek AGK-ko ikertzaileei azaldu zieten, txandaren ordutegia aldatu zuten –06:00etatik 14:00etara–, enplegatuen eskaerei erantzuteko; horrela, beren etxeetara garaiz itzuli ahalko ziren lurak lantzeko²³.

Soldata-pobrezia eragindako egoerari aurre egiteko xedez, emakume langileek ordainketa informalak onartzen dituzte. Horrek berehalako eskudirua ematen badizkie ere, ez dizkie ekarpenik egiten nahitaezko gizarte-aseguruei. Horrek arazo larriak eragiten dizkie herrialdeei epe luzera: gizarte-segurantza ez ordaintzeak eta, horren ondorioz, estatuek zaintza-lanetarako laguntzarik ez emateak emigratzeko joera eragiten du emakumeen artean, eta emakume horiek zaintza-lan ordainduak –txarto ordainduak, ordea– hartzen dituzte herrialde aberatsagoetan²⁴; ondorioz, beren jatorrizko herrialdeetan zaintza-defizit handiagoa eragiten dute. Dinamika hori nabarmendu zen AGKren «Labour on a Shoestring» (lana aurrekontu estuarekin) ikerketa-txostenean: «Bosnia-Herzegovinan eta Albanian, agerikoa bihurtu da hainbat eta hainbat kasutan enplegu-emakumeek ez dituela ordaintzen legeak agindutako gizarte-asegurua (osasuna, langabezia, pentsioa). Gainera, soldatak oso txikiak direnez, Albaniako langileek kontraturik gabe lan egitea erabakitzen dute batzuetan, eta, eguneroko gastuak ordaintzeko eskudirua eskuratzeko etsipena dela medio, nahitaezko aseguruetarako ekarpeni uko egiten diete. Gizarte-segurantzari gabeko langile informal horiek oso egoera ahulean bizi dira, eta ez dute segurtasunik jasotzen estatuaren aldetik, bizitzaren oinarriko arriskuetatik (gaixotasuna, zahartzaroa, langabezia) babesten dizkietenik».²⁵

Oro har, gizarte-aseguru planak soldata-mailarekin bat datoz. Orduan, izugarri txikiak diren gutxieneko soldatek gizarte-aseguru plan horien egonkortasuna eta eraginkortasuna ahultzen dute. Gizarte-segurantzari egin beharreko ekarpen egokiak ez ordaintzeak edo gizarte-segurantzari ekarpenik ez egiteak are gehiago ahultzen ditu dagoeneko makalak diren estatu-egiturak, eta emakumeen sorbalden gainean zuzenean jartzen du ordaindu gabeko lan-zama eta erantzukizun handiagoa. Ordaindu gabeko edo izugarri txarto ordaindutako lanen presioa jasateaz gain –oinetakoen eta arroparen fabriketan geratzen denez–, gizarte-azpiegituran estatuaren inbertsiorik eza orekatzeko erronkari aurre egin behar diete emakumeek. Gazteen, eta, bereziki, hezkuntza onena jaso dutenen, emigratio-joerari batuz, arreta-gabezia handituko da zalantzarik gabe eta erronka handiak ekarriko dizkie herrialde horiei.²⁶ Herrialde horietan gehienetan, senideak zaintzeko lan ordaindu gabeak emakumeek hartzen dituzte beren gain, ez, ordea, gizonek.

²² Ikusi soldata duinari buruzko AGK-ren ikerketak: <https://cleanclothes.org/livingwage>, AGK-ren ikerketak Europako ekoizpenari buruz: <https://cleanclothes.org/livingwage/europe>

²³ Hori 2014an izan zen, AGK-ren txosten bat egiteko ikerkuntzaren testuinguruan eginiko landa-bidaia batean zehar: «Stitched Up – Poverty wages for garment workers in eastern Europe and Turkey».

²⁴ Adibidez, Ekialdeko Europako emakumeak, Mendebaldeko Europan laguntza-zerbitzuetan lan egiten dutenak, edo Kanbodiako emakumeak, Malasian etxeko langile aritzen direnak.

²⁵ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 17. or., <https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>

²⁶ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 17. or., <https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>

Ondorioz, lan asko egiten dute lan ordainsaririk kobratu gabe, beren familiak zaintzeko. Zenbaitetan, zaintza horiek beren kabuz egin behar dituzte emakumeek. Errumaniako eta Bulgariako emakume batzuek AGK-ko ikertzaileei kontatu zieten, beren senarrek familia utzi behar zuten hainbat hilabetez, oso ordainsari txikiko sasoiko lanak egiteko Mendebaldeko Europan. Hala, seme-alabak eta familiako kide nagusiak edo gaixoak zaintzeko ardua emakumeek hartzen dute erabat. Zenbait herrialde ekoizletan, esaterako, Txinan, Vietnamen edo Kanbodian, ekoizpen-eremu ordainduak eta seme-alaben haziera ordaindu gabea egiten den lan-eremuak bereizten dira. Ekoizpen-eremuetako langileak ez dira zaintza-lan ordaindu gabeekin larritzen, baina, funtsean, beren familiekin egoteko eskubidea ukatzen diete erabat, eta, bitartean, seme-alabak zaintzea belaunaldi nagusien lan-zamari eransten zaio, beste behin ere, emakumez osatutako belaunaldiari.

Oro har, emakumeak askoz gehiago arduratzen dira ordaindu gabeko lanez, eta, ondorioz, beren lan ordainduekin batera, gizonak baino askoz ordu gehiago ematen dituzte lanean. Adibide bat dugu Txinan. ELGEren (Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Erakundea) estatistiken arabera, emakumeek 234 minutu ematen dituzten egunero lan ordaindu gabeetan, gizonak, berriz, 91 bakarrik. Emakume txinatarrek 525 minutu ematen dituzte egunero lan ordainduetan zein ez ordainduetan, gizonak, bestalde, 481. Irudi berdina ikus daiteke ehunkien herrialde ekoizletan, hala nola Indian, Turkian edo Italian²⁷.

1. taula: Lan ez ordainduari eskainitako denbora, generoaren arabera

Herrialdea	Lan ordaindu gabeetan emandako denbora (minutu/egun)		Lan ordainduetan eta ordaindu gabeetan emandako denbora guztira (minutu/egun)	
	Emakumeak	Gizonak	Emakumeak	Gizonak
Txina	234	91	525	481
India	352	52	537	442
Turkia	309	85	425	370
Italia	306	131	440	352

Zaintza-lanek, bereziki, erizaintza-lanek, emakumeak biltzen dituzte toki espezifikoetan, horien beharra dagoen tokietan, alegia. Gainera, testuinguru askotan, lanera-bidean emakumeek aurkitzen dituzten genero-arazoez edo garraio publikoaren kostu handiek sortutako kezken ondorioz, emakumeak beren lantokietako inguruetan bizi behar dira²⁸. Faktore horiek eraginez, kasu gehienetan emakumeek malgutasun txikiagoa dute lanez aldatzeko, eta lan-akordio esplotatzaileak onartu behar dituzte ondorioz. AGK-k hauxe esan zuen: «Garapen bidean dauden herrialde ugarritan, seguru asko, emakumeek ez dute mugitzeko eta beste industria batzuetara –lan-baldintza orokorrak eta soldatak hobeak dituztenetara– joateko aukera handirik, eta, hortaz, presio handiagoa jasaten dute lan-baldintza eta soldata txarragoak onartzeko».²⁹ Hori ez da soilik gertatzen garapen bidean

²⁷ <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54757#>; azken sarbidea 2018-9-18an. ELGEren estatistikek barne hartzen dituzte ELGEren estatuak nahiz ELGEren parte ez diren ekonomia gutxi batzuk. Lan ordainduei eta ordaindu gabeei buruzko ELGEren estatistikek ez dute zehazten lan ordaindu gabearen mota. Testuinguru ugarritan, gizonen lan ordaindu gabea politikarekin edo kulturarekin lotuta dago, eta emakumeen lan ordaindu gabea, berriz, zaintza-lanekin –erizaintzako lanak barne– eta seme-alaben hazkuntzarekin.

²⁸ https://www.isealalliance.org/sites/default/files/resource/2017-12/Dhaka_Living_Wage_Benchmark_Report.pdf, 26. or.

²⁹ LANE GDFTCLI/2014, Wages and working hours in the textiles, clothing, leather and footwear industries, 19. or.:

dauden herrialdeetan, baizik eta, oro har, soldata txikiak dituzten herrialdeetan, Europako zenbaitetan ere bai. Zenbait herrialdeetan, adibidez, Ukrainian, egoitzen banaketari buruzko estatuaren araudiarekin bat eginez, familiak gune espezifikotan kokatzen dituzte, eta, ondorioz, emakumeen mugikortasuna gehiago mugatzen da³⁰.

Diru-sarrera urriek muga finantzarioak dakartzate nagusiki. Baina zuzeneko ondorioak dituzte emakumeengan, alderdi finantzarioez haratago doazenak, pobreziarekin lotuta hainbat erronka sortzen dizkietenak egunero. Besteak beste, osasun- eta hezkuntza-zerbitzuak eskuratzeko muga, gizarte-segurantzarik eza, etxebizitza txiroak eta parte-hartze mugatua kultura- eta politika-bizitzetan. Gastuak etengabe murriztu beharrak denbora behar du: ahalik eta elikagairik merkeenak erosteko, adibidez, denbora behar da. Lan ordaindu bat edo gehiago betetzeaz eta zaintza-lan ordaindu gabeak egiteaz gain, diru-sarrera urriak dituzten emakumeek sarritan neurritz kanpoko denbora-kantitatea eman behar dute etxeko lanak egiten. Ondorioz, munduko osoko ehunkien langileak ez dira txiroak soilik diru-sarrerei dagokienez, denbora libreari dagokionez ere bai.

Genero-diskriminazioak arazo asko sortzen ditu fabrikazio-mailan: genero-indarkeria; lan-bereizketa generoaren arabera –horren eraginez, gizonak eskuratzen dituzte gainbegirale-lanpostuak eta piezakoan ordaindu beharrean orduka ordaindutako lanak–; enplegu-plan prekarioak, hala nola epe laburrerako kontratuak, emakume bat haurdun geratzen denean berritzen ez direnak, eta, ondorioz, emakumeei gizarte-segurantza kentzen dizkietenak; edo biltze-fasean zehar derrigorrezko haurduntza-testak egitea eta emakumeak bortxatzea enpleguak irauten duen bitartean seme-alabarik izango ez dutela dioen dokumentu bat sinatzera.^{31 32} Genero-diskriminazioa antzeman daiteke, halaber, ekoizpen-sektore ezberdinen arteko batez besteko soldatak alderatzean. Fabriketan generoaren arabera soldata-arrakala arazo larria bada ere, ez genduzte ahaztu behar herrialde ekoizle gehienetan ehunkien eta oinetakoen industriak soldatarik txikienak dituela, beste manufaktura-industria batzuekin alderatuta. Mazedonian, Errumanian eta Eslovakian, esaterako, arroparen, larruaren eta loturiko beste produktu batzuen manufakturaren sektore horietan (industria horietan emakumeak dira nagusi) ordaindu ziren soldatarik txikienak 2014/2015ean. Petrolio-kokearen eta produktu finduen manufakturaren sektoreak (horietan gizonak dira nagusi), ordea, soldatarik onenak ordaindu ziren nabarmenki (proportzioak hauek dira: 1:3 eta 1:4).³³ Hala, soldata-arrakala desegitean ardaztea ez da nahikoa: soldata-zuzenketak oso txikiak izaten jarraitu ahal dute, oso tarte txiki batean zuzenduko lirake agian, eta, kasurik txarrean, soldata guztiak murriztuko lirake. Benetako soldata duinak ordaintzeko, gaur egungo legezko gutxieneko soldatak handitu behar dira, eta, hortaz, produkzio-kateko kostuak eztabaidatu behar dira. Markek funtsezko rola bete behar dute auzi horretan: soldaten hazkuntzari erantzuteko tokiz aldatuko direla mehatxu egin beharrean (inplizituki), soldata duinak lortzeko soldatak handitzearekin bat egiten dutela adierazi behar dute irmotasunez.

³⁰ Gizarte eta Lan Ikerkuntzako Zentroak 2017an Ukrainiako ehunkien langileekin eginiko elkarrizketa kualitatiboek egoera hori berretsi zuten.

³¹ <https://cleanclothes.org/issues/gender>

³² Ikusi bideo-klip bat Turkiako emakume langileen lekukotzekin: <https://cleanclothes.org/livingwage/stitched-up>

³³ «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 17. or.,

<https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring>

Soldata duina, emakume langileen bizitza hobetzeko urrats erabakigarria

Ehunkien eta oinetakoen langileek, bereziki, emakumeek, indarkeria ekonomikoa jasaten dute etengabe, eta hura, sarritan, estatistikekin ezkututzen da, zehazki, honako hauek ardatz hartzen dituzten estatistikekin: etxeko produktibitate-hazkuntza, enplegu-sorkuntza, emakumeen parte-hartze mailak enplegu formaletan eta etxeetako diru-sarreraren hazkuntzak. Lan formalak sortzeak, ordea, ez du langileen (emakume langileen) egoera automatikoki hobetuko. Eta produktibitatearen hazkuntzak ez dizkie soldata hobeak automatikoki ekartzen enplegatuei. Hainbatetan, oso errealistak ez diren eguneroko helburuetan eta askotan ordaintzen ez diren aparteko orduetan oinarritzen dira produktibitatearen hazkuntzak³⁴. Estatistika ekonomiko klasikoek ez dute kontuan hartzen ehunkien emakume langileen benetako egoera, eta, ondorioz, oso txarto ordaindutako langile-klasearen estatusa bidezko eta sendotzeko arriskua dago.

Azken urteetan prezioen gain eginiko presioaren ondorioz, lehia handitu da herrialde ekoizleetan zalantzarik gabe, sindikatuak eta lan-ekintzaileak erreprimitu dituzte, lan-legeen gainbehera gertatu da eta gutxieneko soldataren negoziazioak eten dira; eta, orokorrago, enplegu-baldintzen malgutasuna handitu da. Ondorioz, piezakoan ordaindutako soldadak, epe laburrerako kontratuak, etxeko lanak eta lan-agentzien bidezko kontratazioak barne hartu dira.³⁵ Aldi berean, beharbada soldata-borroka horien emaitza gisa, soldata duinari buruzko eztabaida kalean da, eta eragile askok, estatuek eta konpainia multinazionalak barne, soldata duin bat lortzearen alde lan egin behar dela aitortzen dute orain.

Langilearen eta bere familiaren oinarritzko beharrak asetzen dituen soldata duina, ahalmeneko diru-sarrera batzuk barne hartzen dituen, edozein enplegu egokiren giltzarria da, eta estatuek babestu beharra dute, eta, enpresek, bestalde, giza eskubideak errespetatu behar dituzte. AGK-ren eta munduan zehar dituen kideen aburuz, soldata duina lortu behar da ehunkien milioika langileren egoera hobetzeko. Hainbat urtez eztabaida bizi eta zorrotza egin ostean, gaur egun adostasun handia dago soldata duinaren definizio orokorraren inguruan. Soldata Duinaren aldeko Mundu Koalizioak (Global Wage Coalition) hitz hauekin adierazi zuen: «Soldata duina da langile batek toki jakin batean lan baten truke astean behin jasotzen duen ordainsaria, hark eta bere familiak bizi-maila onargarria izateko adina. Elementu hauek osatzen dute bizi-maila onargarria: elikagaiak, ura, etxebizitza, hezkuntza, osasun-zaintzak, garraioa, arropa eta beste oinarritzko behar batzuk, eta horri ezusteko gertakizunetarako hornidura bat gehitu behar zaio».³⁶ Baina, zenbat da nahikoa? Zer da «bizi-maila onargarria» kontuan hartuta emakumearen egoera espezifiko eta gizartearen itxaropenak nahiz zaintza-lan ordaindu gabeak egin beharra?

Ekitatearen, berdintasunaren eta banaketa-justiziaren ikuspegitik, auzi nagusia da aztertzea ea fabrikako lan formalek emakume langileak laguntzen dituzten pobrezia eta hark sortutako erronkak gainditzeko, bai eta beren bizi-kalitateko alderdi guztiak hobetzen

³⁴ Ikusi AGKren txostena: «Stitched Up: Poverty wages for garment workers in Eastern Europe and Turkey». <https://cleanclothes.org/resources/publications/stitched-up-1>, 2014, C. Luginbühl, B. Musiolek, 63ff or.

³⁵ Adibidez, Arropa Garbia Kanpainak iragarri duenez Kanbodian <https://cleanclothes.org/news/2016/02/26/coc-condemns-charges-against-trade-unionists-in-cambodia>, Errumanian «Labour on a Shoestring», 2016, C. Luginbühl, B. Musiolek, 23 or. txostenean, <https://cleanclothes.org/resources/recommended-reading/labour-on-a-shoestring> edo Bangladeshen <https://cleanclothes.org/resources/background/background-wage-struggle-bangladesh-december-2016/view>

³⁶ <https://www.globallivingwage.org/about/what-is-a-living-wage/>

dituzten ere, hala nola osasuna, segurtasuna eta parte-hartzea gizarte-erabakien hartzean. Hala ere, justizia, ekitatea eta berdintasuna kontzeptu erlatibotzat jotzen badira, non `egoera bidezkoago´ baterantz eginiko edozer hobekuntza aurrerapentzat hartzen den, ez dugu ehunkien eta oinetakoen industriako emakume langileen benetako egoera neurtuko. Horrela, mendekotasunezko toki bat emango zaie beti eta ez dute benetako aukerarik izango pobrezia gainditzeko. Horrek aurka egiten die, argi eta garbi, nazioartean adostutako garapenerako helburuei, besteak beste, Agenda 2030 delakoari.

M. C. Nussbaum-ek³⁷ gaitasunei buruz emandako ikuspegiak marko handi bat eskaintzen digu, eta, hari esker, soldata duinean giza eskubideak ezartzeko prozesuaren aurrerapen-maila neurtzeko aldaketa-adierazleak ezarri ahal ditugu, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalean adierazi zenez, zehazki, 23/3³⁸ artikuluan, bai eta LANEren zenbait adierazpenetan ere³⁹. M. C. Nussbaum autoerrealizaziorako aukera-berdintasunean jarri zuen arreta, estatistika ekonomikoaren parametro klasikoetan ez ezik –etxeetako diru-sarrerak, esate baterako–. Bere aburuz, gizaki guztioi datxekigu, jaiotzez, duintasuna, balioztatu behar dena. Bada, uste horretan oinarrituta, gure gaitasun guztiak azaleratzeko aukera ematen diguten baldintzak hobetu behar dira. Txosten honetan aurrez azaldu denez, soldata txiroek arazoak sortzen dituzte. Oso-oso txikiak diren soldatek oztupo handi bat dira giza eskubideez gozatzeko, eta erabakigarriak dira autoerrealizaziorako aukerak murrizteko, eta, askotan, autoerrealizazioa galarazten dute. Gutxieneko askatasun ekonomikoa eta denborakoa izatea, hau da, diru-sarrera nahikoak izan eta zertan gastatu erabaki ahal izatea, giza eskubide denak, politikoak eta sozialak barne, baliatu aurreko baldintzak dira. Horregatik, soldata duina oinarritzko eskubide ahalduntzaitzat jo behar da. Soldata duinik gabe, gizabanakoen gaitasunak eta giza eskubideak bortizki murrizten dira, bereziki, emakumeentzat.

Ehunkien industriako emakume langileen baldintzak hobetzeak esan nahi du jaso beharko luketen soldata duinak beren egoera espezifikoak islatzen duela. Zaintza-lanei dagokienez, hiru elementu hartu behar dira aintzat: lehenik, soldaten pobrezia, oro har, denborarik eza eragiten die emakumei. Beraz, ahalik eta preziorik txikiak ez lirateke elikagaien saskiaren estimazioen oinarri izan beharko; aitzitik, nolabaiteko marjina ahalbidetu beharko lukete. Bigarrenik, sarritan, emakumeek zaintza-lanez arduratzen dira beren familia nuklearraz haratago, beren gurasoak, urruneko ahaideak eta urruneko familiako kideak zaintzen baitituzte: zaintzaile aktiboak dira familia-sare handiago batean, eta horregatik gizartetik itxaropen handiak jasotzen dituzte. Ondorioz, familiaren definizioa hedatu behar da, gertuko ahaidez haratago. Hirugarrenik, etxe berean bizi diren bi helduk lan ordaindua badute, hirugarren pertsona batek bere gain hartu beharko lituzke zaintza-lanak eta etxeko lanak. Lan horiek familia bateko emakume edo neska langileentzako zama gehigarria bihurtu ez dadin, edo kasurik txarrean ikastetxera ez joatea edo heziketa ona ez jasotzea saihesteko, funtsezkoa da soldata duinak beste heldu bat estaltzea, lan ordaindu gabeez arduratuko dena. Hortaz, soldatako langilearen eta soldataren mendekoaren arteko proportzioa ez da oinarritu behar etxeetako batez besteko estatistiketan.

³⁷ Martha C. Nussbaum: «Capabilities as fundamental entitlements: Sen and Social justice», *Feminist Economics* 9(2 – 3), 2003, 33 – 59

³⁸ <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>, 23/3 art.

³⁹ Halaber, soldata duinerako eskubidea LANEren zenbait adierazpen eta konbentziotan ezarrita dago, besteak beste: LANEren Adierazpena, 1919: Kapituluaren aitziñsolasa, Filadelfiako Adierazpena, Laneko Nazioarteko Konferentzia, 1944, Gizarte Justiziari buruzko OIT-en Adierazpena Bidezko Globalizaziorako, 2008, 131. eta 156. konbentzioak eta 131. eta 135. gomendioak.

Nola eransten zaio genero-ikuspegia soldata duinaren metodologia bati?

Emakume langileen egoera espezifikoak kontuan hartuta, **genero-ikuspegia** hartzen duen soldata duinaren metodologia hiru proposamen hauek izan beharko lituzke oinarri:

- Elikagaien saskia ez da oinarritzen eskuratu ahal diren preziorik txikienetan; aitzitik, **nahikoa prezio-marjinak barne hartzen ditu** emakumeen denbora-gabezia handitu ez dadin.
- Soldata duinaren estimazioa familia-soldata gisa definitzen da, beraz, familiazat jotzen da **familia-zaintzako sarea, etxeoak edo gertuko ahaidetara soilik mugatzen ez dena. Gizarteak emakumeei ezarritako betekizunei buruzko egoera errealistak** barne hartzen ditu, eta hainbat errealitate hartzen ditu kontuan, hala nola familia zabalari lagundu eta ordaindu gabeko lanez arduratu beharra. Familiaren aurrekontuak **zaintza-lanetarako nahikoa baliabide** ditu. Horrek esan nahiko du agian soldata duinaren kontzeptuak familia zabalaren zaintzaileentzako ogibidea barne hartzen duela, esaterako, ondoko etxean bizi den amona edo laguntzen duen lehengusu bat, edo, bestela, soldata duina nahikoa dela zaintza-lanak ordaintzeko, adibidez, haurtzaindegiak edo pertsona desgaituentzako etxeak. Kontzeptuak ez badu ikuspegi hori jasotzen, seguru asko, familiaren edo etxeo diru-sarreraren gabeziaren ondorioz, etxeo barne-banaketak emakumeak edo neskak diskriminatuko ditu beste behin ere, adibidez, nutriente gutxieneko elikagaiak emango dizkiete, ezingo dute ikastetxera joan edota zerbitzu medikoak eskuratu.
- Soldatako langilearen eta soldataren mendeko pertsonaren arteko proportzioa soldata duinaren estimazioan, diru-sarrera urriko eta hezkuntza-maila txikiko familia bakoitzak jasotzen dituen **soldaten kopuruaren egoera errealista** batean oinarritzen da (aurrez emandako familiaren definizio zabalean oinarrituta), ez berriz, batez besteko estatistika soiletan. Batez besteko estatistikek ez dute ziurtatzen faktore erabakigarri horrek familia ahulenen taldea estaltzea, adibidez, ama edo aita bakarreko familiak edo epe luzerako langabeak.

Soldata duinak langile bati eta bere familiari bizi-maila onargarria bermatzeko xedea ziurtatze aldera, soldata duinen kalkuluek espero den soldataren emaitza nahikotasunez zehaztu behar dute:

- **Lan-denbora estandar baten trukeko soldata garbia** izan behar du soldata duinak, aparteko ordurik gabe, hobariak eta sorospenak zenbatu gabe eta tasak kenduta. Soldata garbiaren ikuspegia garrantzitsua da, soldata duinak bere betekizuna soilik bete dezakeelako baldin eta gutxieneko eskudiru-kopuru bat bermatzen bada. Langile guztiek ez dituzte hobariak, sorospenak eta aparteko orduen ordainketak jasotzen, eta, sarritan, diziplinazko neurri gisa erabiltzen dira horiek (adibidez, absentismoa murrizteko, bertaratze-hobariak agindutako egun guztietan bertaratu diren langileei baino ez dizkiete ordaintzen, eta, horregatik, langileek ez dute gaixotasuneko baja hartuko askotan).
- Soldata duinak **eskudiruzko soldata** izan beharko luke; gauzazko kontribuzioak, adibidez, elikadura-txartelak, soldata multzoaren partetzat hartu behar dira.

- Soldata duinak **eskudiruzko soldata garbia izan behar du, ez berriz, soldata multzoaren gutzitza**. Azken horrek barne hartzen ditu etekin sozialak, hobariak edo gauzazko kontribuzioak. Bereizketa hori egitea garrantzitsua da: soldata multzoa guztira langileak erakartzeko tresna baino ez da funtsean, ordainketa-eremu erakargarria eskaintzen diena. Bestalde, soldata duina giza eskubide bat da, beraz, hori espero behar da gutxienez. Langile bakoitzaren eta haren familiaren eskubide bat da, eta, horregatik, ez da aurkeztu behar pribilegio bat edo lantoki batean lan-baldintza hobekia izatearen frogaz balitz bezala.
- Soldata duina **fabrika batean ordaintzen den soldatarik txikiena** izan behar da. Soldata duinak bere funtzioak betetz gero, langile guztiek jasoko dute zehaztutako soldata duina, ez gutxiago.
- Soldata duina **ezin da egoera zibilaren arabera izan**. Soldata duinaren inguruan industriak bultzatutako eztabaidek adierazten dutenez, langileak familia izan edo ezkongabea izatearen arabera izan beharko litzateke soldata. Nabarmendu beharra dago soldata duina familia-kontzeptu bat dela, printzipioz, langileari aukera ematen diona bere burua eta bere familia finantzatzeko. Soldata duina soldata indibidualean eta familia-soldatan zatitzen bada, lehiaren eta kostuen gaineko presioen eraginez, langileak biltzerakoan familia dutenak diskriminatuko dira, eta langile ezkongabeek familia bat sortzeko aukera kenduko diete. Soldata duinak gutxienezko dira, eta familia-sorospen gehigarriekin osatu daitezke, soldata multzoaren barruan.

Soldata duina kalkulatzeko edozer metodologiak sendoa eta koherentea izan behar du, eta informazio garrantzitsuan oinarritu behar da. AGK-k eskatzen duenez, metodologia gardena eta publikoki eskuragarria izan behar da, hau da, kalkulu horiek publikoki eskuratzeko aukera egon behar du eta langileen mugimenduak jabetza sendoa izan behar du. Soldata duina kalkulatzeko edozer metodologia eskuragarria, erabilgarria, moldagarria eta kontuak emateko gai izan behar da:

- **Eskuragarritasuna:** metodologia ezagutzeko eta ulertzeko gai izan behar dira haren eraginpeko langileak eta beren ordezkariak.
- **Erabilgarritasuna:** metodologia eta soldata duina sinpleak eta praktikoak izan behar dira, interesdun ezberdinen (hala nola lan-eskubideen erakundeak, sindikatuak, konpainiak eta gobernuak) eguneroko lanean erabiltzeko modukoak. Metodologia konplexuegia edo kostu handikoa bada, interesdunek ezingo dute erabili soldataren inguruan egiten duten lanean.
- **Moldagarritasuna:** soldata duinaren kalkulua aukera eman behar du aldizka eguneratzeko, bizitzaren kostu erreala islatze aldera. Berez, soldata duinaren figurak ezin dira estatikoak izan, inflazio-tasa oso altua delako herrialde ekoizle askotan. Horrek azpimarratzen duenez, kalkulatzeko metodologiak sendoa eta sinplea izan behar du aldi berean, eta ikerketa-baliabide handirik behar izan gabe eguneraketak aldizka egiteko aukera eman behar du.
- **Kontuak ematea:** soldata duinaren kalkulua etengabeko eztabaida publikoen bitartez aztertu eta babestu behar da. Ikuspegi publiko horren bidez baino ez da aukerarik egongo metodologiaren eta soldata duinaren edukia, zabalatasuna eta aplikagarritasuna aztertzeko, eta, horrela, babes politikoa eskuratuko da. Oso garrantzitsua da ondorioak oinarritzea langileen eta emakumeen eskubideen aldeko erakundeen ikuspegiarekin.

Genero-ikuspegiak hobetu beharra nabarmendu du metodologiaren alderaketak

Gaur egun bat-etortze handia dago soldata duina kalkulatzeko parametroen inguruan. Horren arabera, elikagaien kostuak eta bestelakoak barne hartzen dira, baita, zenbaitetan, etxebizitzaren kostuetarako elementu bereizi bat ere. Behin ezarrita, familiaren tamainarekin eta familia bakoitzean lanaldi osoko langile-kopuru baliokidearekin bateratzen dira per capita kostuak, eta ezusteko gertakizunetarako zenbait diru-sarrera gehitzen dira. Metodologiaren arteko aldeak, nagusiki, soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonaren arteko proportzioarekin eta estimazio-metodologiaren gardentasun-baldintzekin edo benetako erreferentzia-puntuarekin lotzen dira.

Asian eta Europan, AGK-k eta bere kideek itunak eta mugaz gaindiko soldata-eskakizunak egin dituzte. Prozesu biei esker, eztabaida handiak sortu dira sindikatuen eta langileen mugimenduen artean, LANEren, legelarien, marken eta Sektore Anitzeko Ekimenen (SAE) artean. 2009an, Asia Floor Wage Aliantza (AFW – soldata duinaren aldeko Asiako Aliantza) mugaz gaindiko erreferentziatzeko lehen soldata zehatza atera zuen, soldata duinaren formularen oinarrituta. Ordutik, beste metodologia batzuk sortu dira, besteak beste, asko aipatu den Anker metodologia, eta horien inguruan eztabaidatu da. Atal honetan AFW formula eta soldata duinaren Anker estimazioa alderatzen dira, eta, genero-ikuspegiaren bitartez, arreta emango zaie estimazio biei emaitzei nahiz adierazi nahi dutenari.

Bi ikuspegi horien arteko metodologia-desberdintasun nagusiak nabarmentzea garrantzitsua da:

- AFW-k formula erlatiboki sinplearekin lan egiten du, herrialde ekoizleetako langileen beharren araberrako inkesta batean oinarritzen dena, soldata duinen eskaerak neurtzeko xedez. AFW-ren abiapuntua elikagaien saski bat da –3000 kcal egun/kontsumo-unitate–. Kontsumo-unitate batek ordezkatzen du heldu baten kontsumoa, eta 0,5 kontsumo-unitatek haur baten kontsumoa. Soldata duina kalkulatzeko da honako formula honi jarraikiz: elikadurako kostuak % 50, elikagaiez gaindiko kostuak % 40 eta ahalmeneko diru-sarrerak % 10; eta soldata duin nazionala adierazten da tokiko dibisarekin eta erosahalmenaren parekotasunarekin (EP). EP-ren eskakizun ezberdinak alderatu ziren herrialdeen artean, eta Asia Floor Wage Aliantza argitara eman zen EP-n adierazitako mugaz gaindiko soldata-eskakizun bateratuarekin.⁴⁰
- Anker metodologia eremu espezifikotako landa-lanean oinarritzen da, hiru osagarriean: elikagaien kostuak, etxebizitzaren kostuak eta elikagaiez eta etxebizitzaz gaindiko kostuak. Elikagaien kostuak kalkulatzeko dira tokiko prezioetan oinarrituta elikadura-eredu zehatz baterako, eta nolabaiteko aldaketarako tartea uzten da. AFW 3000 kaloria/kontsumo-unitate formularen oinarritzen den bitartean, heldu bakoitzeko (= 1 kontsumo-unitate) kaloria-ahorakina txikiagoa da oro har Anker metodologian. Adibidez, Bangladeshen, 2188 kaloria da pertsona bakoitzeko. Orduan, etxebizitza onargarri baterako kostuak kalkulatzeko dira, zerbitzu publikoak barne, bai eta elikagaiez gaindiko gastuak ere, hala nola arreta medikoa eta hezkuntza. Hiru osagarri horiek osatzen dituzte pertsona bakoitzaren kostuak. Soldata duina kalkulatzeko, pertsona

⁴⁰ <https://asia.floorwage.org/what> y <https://asia.floorwage.org/calculating-a-living-wage>

bakoitzeko kostua familiako kideen batezbestekoarekin biderkatzen da eta lanaldi osoko soldatako langileen batezbestekoarekin zatitzen da.⁴¹

Metodologia bien emaitzak hobeto ulertzeko, 4 pertsonako eta 3 kontsumo-unitateko etxe bateko kostuak alderatu ziren⁴². Ikus dezakegunez, AFW-ren ikuspegia simplea bada ere, Bangladeshko eta Tirupur-eko (India) etxeetako kostuen kalkuluak eta Anker metodologiaren emaitzak oso antzekoak dira. Soldata duinaren estimazioaren desberdintasunik handiena da soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen arteko proportzioa. Anker metodologiak batez besteko estatistikak oinarri hartzen dituen bitartean (etxebizitzaren batez besteko tamaina, familiaren ohiko tamaina, batez besteko ugalkortasun-tasa, biztanleria aktiboaren batez besteko partaidetza-tasak, langabezia-tasak eta lanaldi partzialeko enplegu-tasak), Asia Floor Wage Aliantzak argudiatzen duenez, etxe bakoitzeko soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen batez besteko kantitatea zatitzea ez da nahikoa, ez baititu kontuan hartzen zaintza-lan ordaindu gabeak: norbait arduratu behar da zaintza-lanez, zaintzak behar dituen pertsona etxe berean bizi ez bada ere. Ondorioz, argudiatzen dutenez, hauxe izan behar da soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen arteko proportzioa: soldata bat 3 kontsumo-unitateko, etxe batezbestekoaren proportzio ezberdina. Bangladeshen kasuan, ikus dezakegunez, familiei helduta, etxeeko kostu zenbatetsiak (elikagaienak eta elikagaiez gaindikoak) nahiko antzekoak dira metodologia bietan. AFW-ren estimazioak % 13 handiagoak dira, beharbada, aurrez aipatu dugunez, eredu horren arabera pertsona bakoitzak kaloria gehiago hartzen dituelako egunero. Desberdintasun handiena sortzen da soldata duina kalkulatu eta beste bi determinanteak aplikatzen direnean –familiaren tamaina eta soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen arteko proportzioa–. Hemen Anker metodologiaren soldata duinaren estimazioa eta AFW-ren soldata duinaren eskakizuna nahiko ezberdinak dira (AFW-rena Ankerrena baino % 79 handiagoa da). Soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen arteko proportzioa determinanteak definitzen du zenbat kontsumo-unitate mantendu behar dituen soldata batek pertsonako, eta, orduan, zaintza-lan ordaindu gabeen kontua sortzen da. Familiaren tamaina familia nuklear gisa eta zaintzaile ordaindu gabeak (etxebizitza berean bizi edo familia nuklear berdinekoak zertan izan behar ez dutenak) kontuan hartu gabe definitzen bada, eta soldatako langileen eta soldataren mendeko langileen arteko proportzioa batez besteko estatistiketan oinarritzen bada, soldata duinaren estimazioak nabarmenki gutxietsiko ditu eragindako jendearen oinarritzko beharren benetako kostuak, eta, hortaz, ez du kontuan hartuko emakumeen egoera partikularra.

⁴¹ <https://www.globallivingwage.org/about/anker-methodology/>

⁴² Pertsonak kontsumo-unitate bihurtzea honako proportzio honetan oinarritzen da: heldua (emakumea/gizona) = 1; haurra (neska/mutila) = 0,5

2. taula: Anker eta AFW alderaketa – Bangladesh, Dhaka

Anker metodologia (2016) ⁴³			Asia Floor Wage (2015/2016)	
Erreferentziazko familia-tamaina	4		Erreferentziazko familia-tamaina	3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,58		Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko	1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	25.990 BDT		Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria	29.442 BDT
= soldata duin garbiaren zenbatespena	16.450 BDT			29.442 BDT
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	25.990 BDT			29.442 BDT
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	25.990 BDT			29.442 BDT
Legezko gutxieneko soldata 2016an	5.300 BDT			5.300 BDT

3. taula: Anker eta AFW alderaketa – India, Tiruppur, Tamil Nadu

Anker metodologia (2016) ⁴⁴			Asia Floor Wage (2015/2016)	
Erreferentziazko familia-tamaina	4		Erreferentziazko familia-tamaina	3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,58		Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko	1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	18.830 IDR		Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria	18.727 IDR
= soldata duin garbiaren zenbatespena	11.918 IDR			18.727 IDR
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	18.830 IDR			18.727 IDR
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	18.830 IDR			18.727 IDR
Legezko gutxieneko soldata 2016an (Tailor, Cutter, Packer)	7.962 IDR			7.962 IDR

⁴³ https://www.isealalliance.org/sites/default/files/resource/2017-12/Dhaka_Living_Wage_Benchmark_Report.pdf

⁴⁴ <https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Tiruppur-Living-Wage-Report-1.pdf>

Pakistanen eta Bahori-n (Bosnia-Herzegovina), etxeko kostu zenbatetsiak Anker metodologiaren kalkuluak baino askoz txikiagoak dira. Elikagaien kostuak askoz txikiagoak direlako sortzen da alde gehiena, eta hori hein batean azaldu ahal da Anker metodologiaren estimaziorako oinarrizko kaloria-ahorakina txikiagoa delako (2187 kaloria Sialkot-eko hiri-eremuan, 2161 Sialkot-eko landa-eremuan eta 2157 Indian). AFW-ren ikuspegiak seguruenik landa-eremuetako elikagaien kostuak puzten baditu ere –hiri-eremuekin alderatuta–, funtsezkoa da aintzat hartzea fabriketako langileek lan fisikoa egiten dutela, eta ondasunik merkeenena bila ari direnek egiten duten aparteko ahaleginak diru-sarrera txiroak dituzten etxeetako denbora-gabezia handiagotuko duela. Horrek, gainera, emakumeei eragiten die bereziki. Beraz, estimazio handienak erabiltzea justifikatu ahal da.

4. taula: Anker eta AFW alderaketa – Pakistan, hiri- eta landa-eremuak, Sialkot, Punyab-eko ipar-ekialdea

Anker metodologia (2015) ⁴⁵		Asia Floor Wage (2015/2016)		
	Landa-eremua	Hiri-eremua		
Erreferentziazko familia-tamaina	5,5	5	Erreferentziazko familia-tamaina	3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,647	1,534	Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko	1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	27.987 PKR	30.900 PKR	Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria	31.197 PKR
= soldata duin garbiaren zenbatespena	16.993 PKR	20.144 PKR		31.197 PKR
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	20.354 PKR	24.720 PKR		31.197 PKR
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	22.390 PKR	26.486 PKR		31.197 PKR
Legezko gutxieneko soldata 2015ean	13.000 PKR	13.000 PKR		13.000 PKR

⁴⁵ https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Pakistan_Living_Wage_Benchmark_Report.pdf

5. taula: Anker eta AFW alderaketa – India, Bhadohi, Uttar Pradesh

Anker metodologia (2016) ⁴⁶		Asia Floor Wage (2015/2016)	
Erreferentziazko familia-tamaina	5	Erreferentziazko familia-tamaina	3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,546	Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko	1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	13.803 IDR	Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria	18.727 IDR
= soldata duin garbiaren zenbatespena	8.929 IDR		18.727 IDR
Etxeko kostuen alderaketa pertsonako 4	11.042 IDR		18.727 IDR
Etxeko kostuen alderaketa kontsumo-unitateko 3	11.831 IDR		18.727 IDR
Legezko gutxieneko soldata 2016an	7.085 IDR		7.085 IDR

⁴⁶ https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Rural_India_Living_Wage_Report.pdf

Txinan, etxeko kostuen estimazioa AFW-rena baino askoz handiagoa da⁴⁷. Bizitzaren kostuak oso aldagarriak direnez Txinan, ehunkien eta oinetakoen produkzioaren eremuak alderatu beharko lirateke. Espero daitekeenez, Anker metodologiaren eta AFW-ren estimazioak gertukoagoak izango dira kostu txikiko produkzio-eremu ohikoetan; halere, argi dago AFW-ren estimazioak ez dituela islatzen Txinako neurrigabeko kostuak. Horrek esan nahi du AFW-ren ikuspegiaren bereizketarik ezak –Asiako herrialde arropa-ekoizle handietarako mugaz gaindik eskakizunarekin– haren gaitasuna mugatzen duela testuinguru ekonomiko ezberdinak islatzeko. Engels legeak xedatzen duenez, etxeko kostu guztietatik, elikagaiei dagokien zatia proportzionalki txikituz doa diru-sarrerak handitzen diren heinean. Beraz, AFW-ren proportzioak –elikadura kostuak % 50 eta elikagaiez gaindiko kostuak % 50– ez du gaitasunik Txinako gaur egungo egoera islatzeko. Aukera bat litzateke soldata-eskakizunak mugaz gaindiko bi edo hiru soldata-tartetan adieraztea, eskakizun bakarrean egin beharrean.

6. taula: Anker eta AFW alderaketa – Txina, Chengdu-ko hiri-eremua

Anker metodologia (2015) ⁴⁸		Asia Floor Wage (2015/2016)	
Erreferentziazko familia-tamaina	3,5	Erreferentziazko familia-tamaina	3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,78	Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko	1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	3.846 CNY	Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria	3.847 CNY
= soldata duin garbiaren zenbatespena	2.160 CNY		
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	4.395 CNY		3.847 CNY
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	4.196 CNY		3.847 CNY
Legezko gutxieneko soldata 2015ean	1.500 CNY		1.500 CNY

⁴⁷ AFW-ren eskakizunaren eta soldata duinaren Anker metodologian oinarritutako estimaziorik txikiaren, ertainaren eta handienaren arteko alderaketa.

⁴⁸ <https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Chengdu-China-Living-Wage-Benchmark-Report.pdf>

7. taula: Anker eta AFW alderaketa – Txina, Shenzhen-go hiri-eremua

Anker metodologia (2015) ⁴⁹			Asia Floor Wage (2015/2016)		
Erreferentziazko familia-tamaina	3,5		Erreferentziazko familia-tamaina		3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,78		Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko		1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	4.464 CNY		Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria		3.847 CNY
= soldata duin garbiaren zenbatespena	2.508 CNY				3.847 CNY
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	5.102 CNY				3847 CNY
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	4.870 CNY				3.847 CNY
Legezko gutxieneko soldata 2015ean	2.030 CNY				2.030 CNY

8. taula: Anker eta AFW alderaketa – Txina, Shanghai-ko hiri-eremua

Anker metodologia (2015) ⁵⁰			Asia Floor Wage (2015/2016)		
Erreferentziazko familia-tamaina	3,5		Erreferentziazko familia-tamaina		3 kontsumo-unitate
Lanaldi osoko langile-kopurua familiako	1,78		Lanaldi osoko langile-kopurua 3 kontsumo-unitateko		1
Etxeko kostuak guztira erreferentziazko familiako	6.588 CNY		Etxeko kostuak guztira = soldata duin garbiaren eskaria		3.847 CNY
Soldata duinaren zenbatespena	4.136 CNY				3.847 CNY
Etxeko kostuen alderaketa 4 pertsonako	7.529 CNY				3.847 CNY
Etxeko kostuen alderaketa 3 kontsumo-unitateko	7.187 CNY				3.847 CNY
Legezko gutxieneko soldata 2015ean	2.020 CNY				2.020 CNY

⁴⁹

https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Urban_Shenzhen_Living_Wage_Benchmark_Report1.pdf

⁵⁰ https://www.globallivingwage.org/wp-content/uploads/2018/05/Urban_Shanghai_Living_Wage_Infographic.pdf

Laburbilduz, bi metodologiaren emaitzen arteko aldeak horrela identifikatu ahal dira:

- Lehenik eta behin, soldatako langileen eta soldataren mendeko pertsonen arteko proportzioa, eta, hortaz, zaintzaile ordaindu gabeak zer neurritan arte barne hartzen diren soldata duinaren kontzeptuan.
- Bigarrenik, ahalik eta elikagairik eta zerbitzurik merkeenak eskuratu beharrik emakumei eragiten dien presioa aintzat hartzen ote den; hartuz gero, tarte handiagoa egon beharko luke elikagaien gastuan, emakumeen gaineko denboraren presioa orekatzeko.
- Hirugarrenik, erreferentziazko puntuak mugaz gaindiko ikuspegia hartzen ote duen, dinamika komertzialak aintzat hartzen dituen. Mugaz gaindiko erreferentziazko puntuak, maila txikiko erreferentziazko puntu bat beharrez, tresna lagungarria izan daiteke preziorik txikienean bila doan lehia hondoraino iritsi ez dadin. Hala ere, soldata duinaren estimazioa zehaztasunez egiteko itxaropenen gaineko konpromisoa hartu behar da ere bai. Halaber, beste ikuspegi bat eta AFW-ren formula ezberdin bat beharko luke agian azkar garatzen diren ekonomia konplexuetarako, adibidez, Txinako ekonomiarako. Gauza bera gerta liteke Europako produkzio-guneei begiratzean, non oso ekonomia ezberdinak dauden. Alde batetik, Portugal eta Espainiako ekonomiak daude –diseinuaren, produkzioaren eta txikizkako salmentaren zati handi bat estaltzen dute–. Bestetik, Mazedoniakoa, Bosnia-Herzegovinakoa eta Bulgariakoa daude –HPA sistemarekin lan egiten dute nagusiki, beraz, oso rol ezberdina betetzen dute munduko hornidura-kateetan–.
- Azkenik, aldea dago soldata duinaren estimazioa eguneratzeko eta egokitzeko funtzionaltasunari dagokionez. AFW-ren metodologia nahiko sinplea bada ere, erreferentziazko soldata duina denboran zehar erabiltzeko eta egokitzeko modu bat ematen du, baliabide finantzario handirik gabe. Soldata duinaren estimazio sendoa eskuratzeko bide irisgarri bat eskaintzen du, bereziki, soldatarik txikienak dituzten ekonomietarako, adibidez, Bangladesherako, Birmaniarako, Indiarako, Moldaviarako, Albaniarako edo Etiopiarako. Herrialde horietan, berezibizikoa da soldata duinean dinamika komertzialak kontuan hartzea eta soldata duinaren estimazioak aldizka eguneratzea, hondoranzko lasterketa nahi gabe ez bizkortzeko.

Jarraitu beharreko bidea: soldata duinerako erreferentziazko puntu bat ezartzea

Estatuen arteko eta gizartearen barruko desberdintasunak, genero-desberdintasunak ere bai, giza eskubideei eta gaitasun indibidualen erabilera osoari ez ezik, ekonomien erresilientziari zuzenean eragiten diote. Ekonomista feministen talde batek artikulu batean nabarmendu zuenez, «desberdintasunak ahulezia eta ezegonkortasun ekonomikoa eragiten ditu, eta, ondorioz, ekonomiaren jasangarritasuna mehatxatzen du». Gainera, ezegonkortasunak arriskuan jartzen du jasangarritasuna, bere dimentsio anitzen bitartez. Krisia eragiten duten baldintzak sortzeaz gain, diru-sarrerak eta aberastasuna bidegabe banatzeak gatazka politikoa eta soziala dakartza. Egileek artikulu horretan bertan adierazi zuten, ekonomia hiru arlotan ulertu behar dira: finantzarioa, ekoizlea eta erreproduktiboa. Azkenik, «giza lana eta kapitala zaintza-lan ordainduen eta ordaindu

gabeen bitartez erreproduzitzen dira, eta horiek eragina dute ekonomian hainbat belaunaldiz». Egileek hauxe diote amaitzeko: «merkatuz kanpoko zaintza-lanak egiten ez badira, ekonomia gutxika-gutxika etengo litzateke, produkzioaren funtsezko faktore bat delako; eskulana kolokan egongo zen».⁵¹

Zaila da behar beste maiztasunarekin adieraztea zein garrantzitsua den arlo erreproduktiboa gure produktibitateko eta ongizaterako, bereziki, ordaindu gabeko zaintza-lanak. Langileek ezingo lukete beren lana bete epe luzera baldin eta lo egiteko tokirik ez badute, jateko elikagairik ez badute, giza zaintzarik jasotzen ez badute edo erizaintzako zaintzarik jasotzen ez badute gaixo daudenean. Lan ordainduaren eta ez ordainduaren arteko banaketa artifizialak erronka globala sortzen badu ere, zehazki emakumeen egoera gaizkiagotzen du, eta haiek dira zaintzaile nagusiak, esplotazio-baldintzetan lan egiten dutenak eta oso txarto ordaindutako lanak hartzen dituztenak.

Jasangarritasun eta erresilientzia ekonomikoa ezinbestekoak dira estatu guztientzako, baina familia-sistementzako eta gizabanakoentzako ere bai. Beren gaitasunak erabat erabiltzeko emakumeentzako eta gizonentzako aukera-berdintasuna aurrez eskatu beharreko baldintza da modu inklusiboan eta jasangarria aurrera egin nahi badugu.

Ehunkien zenbait herrialde ekoizlek bizi izan dutenez, soldata txikiek eta desberdintasunak gizarte-gatazkak sortzen dituzte. Langileek, orduan, mehatxu zapaltzaileak eta indarkeria gorabehera, kalera irten eta protesta egiten dute, etsipenak bultzatuta. Ondorioz, marka globalak erantzun urduriak ematen dituzte, beren produkzio-prozesu arina eteten delako.⁵² Hortaz, soldata duina ardura nagusizat hartu behar dute sindikatuek, giza eta lan eskubideen ekintzaileek eta estatuek nahiz merkataritzako eragileek ere bai.

Soldata duinari buruzko eztabaida ez da berria. Aurrera egiteko, ehunkien eta oinetakoen industriako soldaten txirotasunaren kausa sistemikoak aztertu behar dira, eta horiekin lotutako oztopoei heldu behar diegu, oinarritzko beharrak gutxien dituztelako, eta horiek ez dute bat egiten benetako soldata duin baten eskakizunekin. Gehiegizko eskaintza globalaz, prezioen gainerako presioaz eta produkzio-abiaduraz gain, produkzio-kateko banaketa-kostuek osatzen dute oinarritzko soldatak hobetzeko oztoporik handienetako bat. Arazoa ez da soilik fabrikako oinarritzko soldaten eta txikizkako salmentako prezioen arteko arrakala handia, baizik eta fabrikatik txikizkako salmentara bitarteko prezioen eskalaren automatizazioa, ehuneko-marjina finkoetan oinarritzen dena. Horrek esan nahi du soldata handiagoak, eta, ondorioz, FOB prezio⁵³ handiagoak, txikizkako salmentarako azken prezio handiagoak eragiten dituztela, Anne Lally-k, Doug Miller-ek eta Klaus Hohenegger-ek 2012ko «Climbing the ladder» (eskailera igotzen) txostenean⁵⁴ frogatu zuten.

⁵¹ «Critical Perspective on Financial and Economic Crises: Heterodox Macroeconomics Meets feminist Economics», 28.2.2013, Sakiko Fukuda-Parr, James Heintz, Stephanie Seguino

⁵² Adibidez, Bangladeshen 2016an ikusi zenez 59 fabrika itxi zituztenen eta 150.000 langile kalera irten zirenean protesta egiteko eta soldata handiagoa eskatzeko. Proposamen horiei erantzun zapaltzailea eman zieten, eta ehunka langile kaleratu zituzten, gutxi gorabehera 600 kargu egon ziren langileen aurka «istiluak» sortzeagatik, eta hamar mila eta hoge mila buruzagi sindikal eta giza eskubideetako abokatu atxilotu zituzten <https://cleanclothes.org/resources/background/background-wage-struggle-bangladesh-december-2016/view>.

⁵³ FOB siglek «libre ontzian jarrita» esan nahi dute, eta horrek produkzio-kostua barne hartzen dela adierazten du, gertuen dagoen porturanzako bidalketa-kostuak barne, baina gainerako garraio-kostuak barne hartu gabe.

⁵⁴ <https://www.fairwear.org/wp-content/uploads/2016/06/ClimbingtheLadderReport.pdf>, 17-21. or.

9. taula: Lan-kostua eta prezioen eskalada (Lally, Miller eta Hohenegger 2012 oinarri hartuta)

Kostuak	Oinarrizko prezioa EUROTAN	Txikizkako salmentaren prezioaren %	Prezioa EUROTAN eskalada estandarrekin	Aparteko irabazia	Prezioa EUROTAN eskaladarik gabe	Aparteko irabazia
Fabrikazio-mailako kostuak						
Eskulana	0,18	% 0,6	0,45	+ 0,27 euro	0,45	+ 0,27 euro
Beste batzuk (materiala, gastu finkoak, fabrikako marjina)	4,82		4,91		4,82	
FOB	5,00	% 17	5,36	+ 0,09 euro	5,27	
Handizkako salmentaren kostuak						
Handizkako salmenta (FOB gehi garraioa, agentearen komisioa, markaren marjina)	12,00	% 24	12,66	+ 0,30 euro	12,27	
Txikizkako salmentaren kostuak	17,00	% 59	17,91	+ 0,91 euro	17,00	
Txikizkako salmentaren prezioa						
	29,00	% 100	30,57	+ 1,57 euro	29,27	+ 0,27 euro
			+ % 5,4		+ % 0,93	

Txostenak hiru bilaketa erakusten ditu, ereduzko kamiseta baten prezioaren zatiketan oinarrituta:

- Lehenik, benetako lan-kostuak txikizkako salmentako prezio osoaren zati txiki bat baino ez du osatzen. Lagin horretan, txikizkako salmentako prezioaren % 0,6 bakarrik osatzen du. Eskulanak soldaten kostuak barne hartzen ditu, fabrikako enplegatu guztientzako gutxieneko soldata oinarri hartuta.
- Bigarrenik, kostu-eredu estandarrean, produkzioko agente bakoitzak marjina bat aplikatzen du produktuaren balioan oinarrituta. Eredu horrekin bat eginez, eskulanaren kostuen hazkuntzan oinarrituta balioa handitzen denean, agente bakoitzak diru gehiago jasotzen du termino absolutuetan, ehuneko-marjina

finkoa dela medio. Lagin horretan, eskulana piezako 0,27 euro⁵⁵ haziz gero, piezako 0,09 euroko aparteko irabazia ekarriko dio fabrikari, 0,030 eurokoa handizkako salmentari eta 0,91 eurokoa txikizkako salmentari. Laburbilduz, kontsumitzaileak 1,57 euro gehiago ordaintzen ditu, eta horietatik bakarrik 0,27 doaz fabrikako langileen soldatara, kamiseta hori haiek ekoitzi badute ere. Gainerako kantitatea, 1,30 euro, tartean nahasitako agenteen artean banatzen da.

- Hirugarrenik, eskulanaren kostuaren 0,27 euro handitzea murriztuko balitz, eta prezioen eskaladako eredu estandarretik at utziko balitz, 0,27 euroko hazkuntza eragingo luke, eta horrek txikizkako salmentako prezioaren % 1 baino ez luke osatuko.
- Produkzio-kateko agente denek, akziodunek barne, irabazi handiagoak jasotzea fabriketako soldaten pobrezia soldata duin bihurtzen denean ezin da justifikatu ikuspegi ekonomikotik ezta etikotik ere. Munduko markek askotan argudiatzen dutenez, presio finantzarioak eta soldatak handitzeko adina handiak ez diren marjinak jasotzen dituzte haiek. Baieztapen hori probatu beharko litzateke. Baina hori alde batera utzirik, prezioen eskaladaren logika nagusia zalantzan jarri behar da: fabrikako soldatak soldata duin bihurtuko balira marjina finkoetan oinarritutako prezioen eskaladarekin lotuta egon gabe, aurreko laginak erakusten duenez, aukera emango luke fabrikako soldatak asko igotzeko (bikoitza edo gehiago), termino absolutuetan negozioetako agenteek kantitate berdina jasoko luketen bitartean, eta txikizkako salmentako azken prezioak oso hazkuntza txikia izango luke.

Orduan, horrek esan nahi du soldaten hazkuntzak, oso handia izan arren –kasu honetan, adibidez, % 250eko hazkuntza da, soldataren bikoitza baino gehiago–, ez duela inpaktu handirik izango txikizkako salmentako prezioan, ez baitu prezioa errebalorizatzen.

Ondorioak

Oro har, produkzio-kateko alderik baxuenean dauden emakume langileek ordaintzen dituzte gaur egungo bidegabeko sistema desberdinaren hutsak; eta bi aldiz gainera, diru-sarrerara pobreekin eta horren ondorioekin nahiz denbora-gabeziarekin. Soldata duinari buruzko gaur egungo debateak aukera ematen digu ehunkien eta oinetakoen industriako milioika langileren eta beren familien bizitzak hobetzeko, baina debateak eta estimazio-metodologiek genero-ikuspegia hartzen badute soilik, emakumeen egoera espezifikoak eztabaidaren muinean kokatzeko. Gainera, aurreko atalean erakutsi denez, prezioen eskaladako eredu estandarrak berriz definitu behar dira, benetako inbertsio finantzarioa ahalbidetzeko, fabriketako soldatak handitzeko xedez.

Soldata duina kalkulatzeko ez da ariketa matematiko soila. Metodologia bat erabili behar da karga politiko handia duen testuinguru dinamiko eta lehiakor batean, eta aintzat hartu behar dira dinamika komertzial globalen ondorioak. Lehenik eta behin, horrek tartean hartzen ditu, nagusiki, kostuak eta mugikortasuna, hain zuzen ere, ehunkien eta oinetakoen industriaren bi ezaugarri nagusiak. Gainera, birkokatzeko mehatxuak eragiten dituzte horiek, zeinek, bestalde, soldaten hazkuntza moteltzen duten.

⁵⁵ Hazkuntza horren oinarria da birjartzeko beharraren egoera, AFW lortzeko azterketaren unean (2011), ikusi: <https://www.fairwear.org/wp-content/uploads/2016/06/ClimbingtheLadderReport.pdf>, 18. or.

Horregatik, konponbide tekniko batek ezingo ditu industrian behar diren aldaketak ekarri laguntzarik gabe: agenda politiko bat eratu behar da, soldata duinak ezartzeko betebeharra agintzeko eta hori gauzatzeko markoa sortzeko.

Soldata duinari buruzko gaur egungo hizketan bi faktore mugatzaile ohart daitezke:

- Lehenik, soldata duinaren ikuspegi askok kalkulu zientifikoak erabiltzen dituzte soldata duinaren maila zehatza neurtzeko ekonomia jakin baten barruan, eta alde batera uzten dituzte testuinguru ekonomikoak eta dinamika komertzialak. Horrek bi eragin ditu: denbora asko eta baliabide finantzario handiak behar ditu ikerkuntzarako, lurrean bertan benetako hobekuntza finantzarioak egin beharrean; eta arreta kentzen dio nazioarteko produkzio-kateen kostuen banaketari, maila txikian ematen dielako arreta soldaten testuinguruei.
- Bigarrenik, soldata duinaren ikuspegi gehienek baliabideetan ardatzen den ikuspegia dute oinarri, justizia ulertzeko ahalmenetan ardaztutako ikuspegia beharrean. Diru-sarreraren kontua soldata duinaren zati garrantzitsua eta premiazkoa bada ere, hizketa hori motz gelditzen da diru-sarreraren etengabeko hazkunde txikiei ematen dielako arreta, bereziki, emakume langileen egoerari dagokionez. Herrialde ekoizleetan soldatako langile anitzek, bereziki, emakumeek, beren familia zabalei lagundu behar dietenez, zaintza-lanak zer barne hartzen duten handitu beharko litzateke. Soldaten hazkundeak handiak izan behar dira – hazkunde txikiek ez dute emakume langileen egoera orokorra aldatzen–.

Soldata duinaren hizketak ez du islatzen emakume langileen egoera espezifikoak, eta, ondorioz, gaur egungo soldata-pobreziako eta denbora-gabeziako egoera sendotzeko arriskua dago, bizi maila onargarria izateko aukera ematen duen gutxieneko soldata duinerantz joan beharrean.

Soldata duinaren estimazioan, genero-ikuspegiak honako hiru alderdi hauek hartu beharko lituzkete aintzat:

- a) Kalkulatzeko metodoak egoera espezifikoak jasotzen ditu:
- Elikagaien saskia kontsumo-unitateko eguneroko kaloria-ahorakinean oinarritzen da, ehunkien eta oinetakoen industrian lan fisikoa egiten duten emakume langileentzat. Gainera, elikagaien prezioak ez dira oinarritzen ahalik eta preziorik txikienetan eta janaririk merkeena bilatzeko behar den denbora –bereziki, emakumeek behar dutena– arintzeko marjina barne hartzen dute.
 - Erreferentziazko familia-tamaina ez da zehaztu familia nuklear gisa, eta ez ditu barne hartzen zaintzaile ordaindu gabeen beharrak estaltzeko kostuak, ez eta antzeko kasuen kostuak ere, non laguntza-zerbitzuak ordaintzen diren.
 - Soldatako langilearen eta soldataren mendeko pertsonaren arteko proportzioa ez da oinarritzen batez besteko estatistiketan, baizik eta diru-sarreraren pertzentilak txikienean, eta familia-unitaterik ahulena islatzen ditu, alegia, ama eta aita ezkongabeak eta soldata eta diru-sarrera urriko testuinguruak.

Soldatako langilearen eta soldataren mendeko pertsonaren arteko proportzioa, zaintzaile ordaindu gabeak barne hartzen dituen familia kontzeptuaren ulermenarekin batera, ahalmen handiko faktore erabakigarria da soldata duinaren estimazioa asko hobetzeko, testu honetan azaldu denez. Bestalde, bi faktore horiek soldata duinaren estimazioa nabarmen murriztu ahal dute batez besteko estatistiketan oinarritzen badira.

- b) Soldata duinaren estimazioak eta eskakizunek mugaz gaindiko ikuspegia hartu behar dute, estimazioak eskala txikian (tokian tokikoak) ezarri beharrean, horrek soldata-lehia handiagoa eragin lezake eta. Soldata duinaren estimazioak nazioarteko eta

mugaz gaindiko ikuspegiarekin ezarri behar dira, ehunkien eta oinetakoen industriako langileen soldatak handitzeko xedez, eta bata bestearen aurka jartzen dituen nazioarteko lehia handiagoa saihesteko ere bai. Birkokatzeko mehatxuek eragin handia dute emakumeengan, askotan gizonak baino mugatuago daudelako mugikortasunari dagokionez, eta, ondorioz, malgutasun txikiagoa dutelako ordezeko enplegurik bilatzerako orduan.

- c) Ezarpenari dagokionez, ezinbestekoa da soldata duinari buruzko hizketa ez hartzea gai tekniko soil gisa, baizik eta arazo politiko gisa, horixe bera baita: munduko produkzio-kateetako kostuak eta etekinak banatzeko kontua da. Prezioen hazkuntza eten behar da. Ezin da justifikatu kostuen hazkuntzak irabazi nabarmen handiagoak eragiten dituela produkzio-katean zehar, eta, ondorioz, txikizkako salmentako prezioak handituko lituzkeenik ere ez. Horrek oztopo bat eragiten du fabriketako emakume langileen soldatak handitzeko.

Emakume langileak dira ehunkien eta oinetakoen industriaren bizkarrezurra, eta, haiek dira, inor baino lehen, soldata duina jaso behar dutenak.